

ฐานข้อมูล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน
อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์และหลักคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมตามยุค กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาข้อมูลต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ผู้จัดทำ

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ

บทที่ ๒ วิธีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

บทที่ ๓ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

บทนำ

“เศรษฐกิจกิจจดี มีการศึกษา สุขภาพดีถ้วนหน้า พัฒนาการคมนาคม เพื่อยวมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ปราศจากมลพิษ ชีวิตและทรัพย์สินปลอดภัย ร่วมใจให้ชุมชนเข้มแข็งเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” เป็นนโยบายของคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน ที่จะพัฒนาตำบลเหล่าพรวนให้ครบทุกด้าน และด้านการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน ๓ โรงเรียน และจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ๒ แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดหนองบัวและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง ๒ แห่ง จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย อายุ ๒ - ๕ ปี จัดประสบการณ์ให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม จัดให้สำหรับเด็กในพื้นที่ ๘ หมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง โดยจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ เป็นไปตามความพร้อม ความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น การพัฒนาการศึกษานับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาคน รวมถึงการส่งเสริม ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม อนุรักษ์ และประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ขอแต่ละท้องถิ่น เพราะเป็นหน่วยราชการที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุดโดยมีอำนาจหน้าที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและหลากหลาย พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ (๙) การจัดการศึกษา (๑๐) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา มลผู้ด้อยโอกาส (๑๑) การบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (๑๔) การส่งเสริมกีฬา” และพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๗ (๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ(๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน ได้ใช้แนวทางในการจัดการศึกษาตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

- ๑.การจัดการศึกษาปฐมวัย(งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)
- ๒.การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (งานสารสนเทศทางการศึกษาท้องถิ่น (LP)
- ๓.การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- ๔.การส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๕.การส่งเสริมกีฬานันทนาการ

การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นงานหนึ่งของการพัฒนาด้านสังคมของท้องถิ่น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งอยู่ภายใต้นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และแนวทางที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงาน/โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไป

อย่างมีคุณภาพและข้อพิจารณาที่สำคัญ ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ขององค์การบริหารส่วน
ตำบลเหล่าพรวน มีดังนี้

๑. ความเสมอภาคของผู้ที่จะได้รับการศึกษา โดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส จะต้องได้รับการศึกษาที่
ทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป

๒. ความพร้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องวิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมของตนเองภายใต้
เกณฑ์ความพร้อมที่กำหนดเพื่อให้การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

๓. การมีส่วนร่วมของประชากรในท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนและองค์กรต่างๆ เพื่อนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายมีความเหมาะสมและ
เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

บทที่ ๒ วิธีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน

วิธีการดำเนินการ/ขั้นตอน

๑. จัดกิจกรรม เพื่อเสนอขออนุมัติดำเนินการจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน
๓. สืบหาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน

บทที่ ๓ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทยสามารถปรับประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดกิจกรรมสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมข้อมูล สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความคิด ความสามารถที่เป็นผลมาจากการใช้ความคิดและสติปัญญาในการปรับตัวและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เรียนรู้และสะสมมาเป็นเวลานาน สามารถใช้หรือปรับเปลี่ยนมาสร้างประโยชน์และแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาอาจเกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มคนในชุมชนจากภายนอกชุมชนและ/หรือผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำขึ้นมาได้

๒) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง รากฐานความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความรอบรู้ รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพการณ์ทางแวดล้อม และวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่น

๔.) ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของไทยในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการสะสม เลือกรสรและพัฒนาปรับปรุงอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับและได้รับการถ่ายทอดกันมาในสังคม เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันของผู้คนและยุคแต่ละสมัย

ความแตกต่างของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้และความสามารถโดยส่วนรวม เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ความสามารถในระดับท้องถิ่นซึ่งมีขอบเขตจำกัดในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาไทยเป็นภูมิปัญญาไทย ในขณะที่ภาษาอีสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ความเหมือนกันระหว่างผู้ทรงภูมิปัญญาไทยกับปราชญ์ชาวบ้าน คือบทบาทและภารกิจในการนำภูมิปัญญาไปใช้ในการแก้ปัญหา และการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากอดีตถึงปัจจุบัน ส่วนความแตกต่างกันนั้น ขึ้นอยู่กับระดับภูมิปัญญาที่จะนำไปแก้ปัญหาและถ่ายทอด กล่าวคือ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยย่อมมีความสามารถ หรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาระดับชาติไปแก้ปัญหา หรือถ่ายทอด หรือผลิตผลงานใหม่ๆ ที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ส่วนปราชญ์ชาวบ้านมีความสามารถหรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไปแก้ปัญหาหรือถ่ายทอดในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นย่อมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นถือว่าเป็นฐานหลักแห่งภูมิปัญญาไทยเปรียบเหมือนฐานเจดีย์

ประเภท/สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางการดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๕๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหามลพิษการเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่าย ผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มหัตถกรรมและอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขากายภาพไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขากายภาพการแพทย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง คสามสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการ กองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิด ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งของ องค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่นการจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญเพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักคำสอนทาง ศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลต่อบุคคลและ สิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวช เป็นต้น

ด้านเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	โคก หนอง นา	นางอัมพร อ่อนศรี	๔๑ หมู่ที่ ๘
๒	เศรษฐกิจพอเพียง	นายวิชัย ธรรมรักษ์	๔๙ หมู่ที่ ๘
๓	ไร่นาสวนผสม	นายจำนงค์ นนคนหมั่น	๒๔ หมู่ที่ ๘
๔	โคก หนอง นา	นางสาวจิตติวรา ตันแก้ว	๗๑ หมู่ที่ ๒

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่าย ผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มหัตถกรรมและอื่นๆ

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	ทอผ้า	นางหล้าม แสนโท	๘/๑ หมู่ที่ ๔
๒	ทอผ้า	นางบัวสี ทองวรรณ	๗๒ หมู่ ๘
๓	ทอผ้า มัดหมี่	นางหลงทอง รื่นเรือง	๑๒ หมู่ที่ ๕
๔	ไม้กวาด	นางสาวมณีรัตน์ สำราญ	๕๘ หมู่ที่ ๖
๕	ตะกร้าพลาสติก	นางเพ็ง ปฏิวังค์	๒๓ หมู่ที่ ๔
๖	ขนมไทย	นายแหลม จำปา	๒๖ หมู่ที่ ๒
๗	พานบายศรี	นางอนงค์ บุญหาญ	๗๑ หมู่ที่ ๔
๘	ปราสาทผึ้ง	นายบัญญัติ ปรีทอง	๘๗ หมู่ที่ ๖
๙	ข้าวกล้องงอก	นางขาลี รื่นเรือง	๒ หมู่ที่ ๑
๑๐	จักรสาน	นายหงส์ แสงกระจ่าง	๗ หมู่ที่ ๕

ด้านแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	หมอเป่าแผนไทย	นายสาม สารคณา	๖๖ หมู่ที่ ๒
๒	นวดแผนไทย	นางสาวนุชรินทร์ ชันธวัช	๓๙ หมู่ที่ ๗
๓	หมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน	นายบัวเรียน ต้นแก้ว	๔๖ หมู่ที่ ๕

ด้านภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	ผญา	นางชิง ภักดี	๔ หมู่ที่ ๕
๒	หมอลำพื้นบ้าน	นายบุญมี เหลาผา	๓๒ หมู่ที่ ๕

ด้านศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวช

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	พราหมณ์พิธีกรรม	นายสาม สารคณา	๖๖ หมู่ที่ ๒
๒	พราหมณ์พิธีกรรม	นายนาจ ปรีทอง	๖๐ หมู่ที่ ๔
๓	พราหมณ์พิธีกรรม	นายแก้ว ประถมนาม	๑๑ หมู่ที่ ๕
๔	สัปเทร่อ พิธีงานศพ	นายสมบุรณ์ ปฏิวังค์	๒๓ หมู่ที่ ๔
๕	หมอสูตร	นายอุดม ภักดี	๔๓ หมู่ที่ ๕

ภาคผนวก

ด้านแพทย์แผนไทย

ปราชญ์บ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปราชญ์ผู้รู้

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นางสาวนุชรินทร์ ชันธวงศ์

วันเดือน/ปี/เกิด ๕ มกราคม ๒๕๒๕ อายุ ๔๑

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๗ บ้านโคกป่ากุง ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง
จังหวัดอำนาจเจริญ

อาชีพ ทำนา

ภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ นวดแผนไทย

ได้รับการถ่ายทอด ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านเหล่าพรวน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทอผ้าลายขิด

เจ้าของภูมิปัญญา นางแดง ภักดี

ลักษณะของภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ

จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ สีสันสดใส มีลวดลายเฉพาะของท้องถิ่นบ้านเหล่าพรวน

๑.๑ ประวัติความเป็นมา

การทอผ้าเป็นศิลปะและหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้า ทั้งนี้ต้องมีเครื่องมือในการทอเรียกว่า หูก หรือกี่ (ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มักเรียกการทอผ้าว่า "ตำหูก")

นางแดง ภักดี ชาวบ้านเหล่าพรวน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นบุคคลหนึ่งที่มีฝีมือด้านการทอผ้า จะทำการทอผ้าเวลารว่างงานหลังจากฤดูกาลทำนา คือปักดำเสร็จ หรือเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน เช่น ทอผ้าถุง ทอผ้าขาวม้า ทอผ้าหมอนขิด ผ้าสบ และอื่น ๆ เหลือกก็ขายให้กับผู้ที่สนใจ ลายส่วนมากก็จะเป็นลายขิดแบบต่าง ๆ

๑.๒ วัตถุดิบและส่วนประกอบที่ใช้ในการทอผ้า/อุปกรณ์

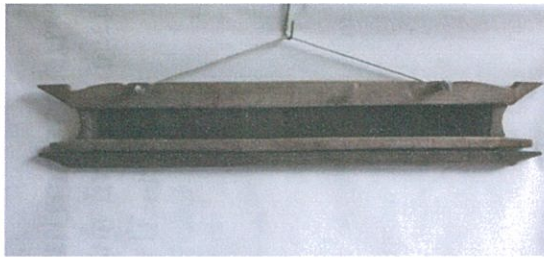
อุปกรณ์

1. กง เป็นเครื่องมือสำหรับใส่ด้าย ฝ้าย ไหม ที่เป็นปอย (โน) แล้วนำไปกรอใส่ใน
2. อัก ใช้คู่กับกงจะรับเส้นด้าย ฝ้าย ไหม จากกงมาใส่ไว้ใน
3. หลา, โน หรือเครื่องกรอหลอด
4. หลอดกรอด้าย ฝ้าย ไหม ใช้สำหรับใส่เส้นด้าย ฝ้าย ไหม
5. ฮ้าง (ที่เสียบหลอด) เป็นที่เก็บหลอดกรอไหม
6. ก้านสวย (กระสวย) ใช้คู่กับหลอด
7. กี่ทอผ้า หรือกี่กระตุก เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าให้เป็นผืนสำเร็จออกมา
8. ฟืม (พินหวี) เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับแยกเส้นด้าย ฝ้าย ไหม ยืนให้ออกจากกัน
9. ตะกอก ทำจากเส้นด้ายป่าน ที่มีความแข็งแรง เหนียวแน่น ทำหน้าที่ยกเส้นไหมให้ขึ้นลง
10. กรรไกร ใช้สำหรับตัดตกแต่งผ้า
11. ผัง ใช้สำหรับตึงริมผ้าให้เสมอกัน มีลักษณะเป็นไม้ยาวเท่ากับความกว้างของผ้า
12. หลักเผื่อ เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยชิงเส้นด้ายในที่จะนำไปทำเป็นเส้นยืนหรือดสันแนวตั้งในขั้นตอนการทอ

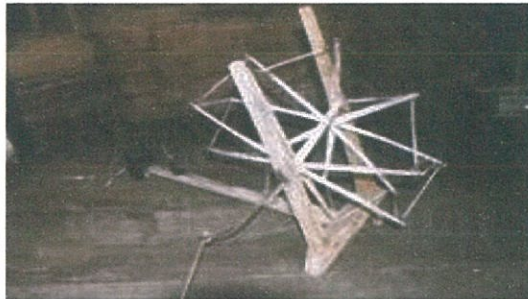
วัตถุดิบ

1. ฝ้าย หรือด้าย สำหรับใช้ทอผ้า
2. สีย้อมผ้า

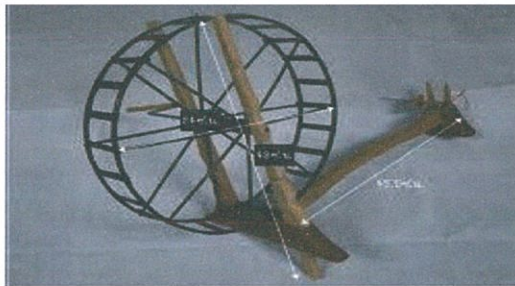
ฟืม

หลา

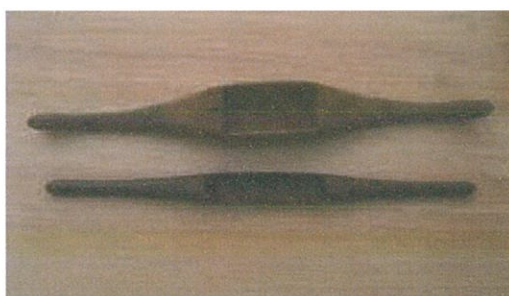
ไ้

ทอ

กระสวย

3. ขั้นตอนการผลิต/การทำ

เตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ ครบแล้วก็สามารถเริ่มการทอผ้าตามลายที่ต้องการโดย ส่วนมาก
ปัจจุบันการทอผ้าเราสามารถซื้อด้ายหรือฝ้ายสำเร็จรูปมาทอได้เลย ไม่ต้องมาย้อมเอง โรงงานทำสำเร็จรูปมาให้
มีขายตามท้องตลาด เราสามารถซื้อสีตามต้องการมาทอลายที่เราต้องการได้ จึงไม่ยุ่งยากในกระบวนการทำด้าย/
ฝ้าย สำหรับทอ

บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านเหล่าพรวน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทอเสื่อ

เจ้าของภูมิปัญญา นายพงษ์ อรสิน

ลักษณะของภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้พัฒนาและต่อยอด

จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ สีสดใส มีลวดลายสวยงาม

๑.๑ ประวัติความเป็นมา

การทอเสื่อหรือสาน ภาษาถิ่นที่บ้านเราเรียกกัน เป็นการทอด้วยมือ กก เดิมจะทอไม่มีลวดลาย เป็นสิริธรรมชาติ ทอไว้ในครัวเรือน

นายพงษ์ อรสิน อยู่บ้านเลขที่ ๕๐ บ้านเหล่าพรวน หมู่ที่ ๑ ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นบุคคลหนึ่งที่มีฝีมือด้านการทอเสื่อ จากต้นกก ไหล และต้นผือ จะทำการทอเสื่อเวลาว่างงานหลังจากฤดูกาลทำนา คือปักดำเสร็จ หรือเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะทอเสื่อไว้ในครัวเรือน และจำหน่ายลายส่วนมากก็จะเป็นลายขีดแบบต่าง ๆ

๑.๒ วัตถุดิบและส่วนประกอบที่ใช้ในการทอเสื่อ/อุปกรณ์

วัสดุ/อุปกรณ์

1. กรรไกร
2. กกหรือไหล
3. เชือกไนลอนหรือเชือกเอ็น
4. ฟืมทอเสื่อ 1 เมตร
5. โสึงทอเสื่อ กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร
6. ไม้สอดกก
7. สีย้อมกก

3. ขั้นตอนการผลิต/การทำ

เตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ ครบแล้วก็สามารถเริ่มการทอผ้าตามลายที่ต้องการโดย ส่วนมาก
ปัจจุบันการทอผ้าเราสามารถซื้อด้ายหรือฝ้ายสำเร็จรูปมาทอได้เลย ไม่ต้องมาย้อมเอง โรงงานทำสำเร็จรูปมาให้
มีขายตามท้องตลาด เราสามารถซื้อสีตามต้องการมาทอลายที่เราต้องการได้ จึงไม่ยุ่งยากในกระบวนการทำด้าย/
ฝ้าย สำหรับทอ

ด้านภาษาและวรรณกรรม

ด้านศาสนาและประเพณี

ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปราชญ์ผู้รู้

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายแก้ว ประถมนาม

วันเดือน/ปี/เกิด 3 เมษายน 2473 อายุ 76

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 5 บ้านคำปอแก้ว ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

อาชีพ ทำนา

ภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ

ได้รับการถ่ายทอด บิดา(นายจันทร์ ประถมนาม)

ด้านเกษตรกรรม

ปราชญ์บ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปราชญ์ผู้รู้

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายอาณาจักร อ่อนศรี

วันเดือน/ปี/เกิด ๒๓ ตุลาคม ๒๕๐๖ อายุ ๖๐

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๑๑ หมู่ที่ ๘ บ้านโนนสว่าง ตำบลเหล่าพรวน อำเภอเมือง
จังหวัดอำนาจเจริญ

อาชีพ ทำนา

ภูมิปัญญา/ความเชี่ยวชาญ ด้านเกษตรกรรมไร่นาสวนผสม

ได้รับการถ่ายทอด ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน

